

Pròleg

És difícil determinar quan i quin és el punt de màxima maduresa personal i els estrets límits que la separen de la joventut i de la vellesa, si no ho reduïm tot merament a un problema de destresa o vigor físic. En les diferents generacions i cultures aquests límits han estat fluctuants i moltes vegades elusius. Més encara en una generació, com és l'actual, basada més en l'impuls i el profit personal que en el raonament i el seny.

En tot cas, no sembla gaire desorbitat considerar actualment la quarantena i la cinquantena com aquest període de màxima flexió vital. Amb la seixantena, per contra, s'inicia la caiguda progressiva de moltes coses considerades abans com vitals, puix que encara perdura i s'assenta la serenor de l'esperit i la claredat del judici s'afina. És, doncs, el millor moment per deixar constància del que un pensa, o ha pensat, com foren les coses i com, potser, hauria anat millor que fossin.

Aquest nou llibre, dins el llarg curs de les meves memòries, està immers definitivament en aquest període àlgid i pensatiu de la maduresa. La visió que s'hi ofereix hauria així d'ajuntar harmònicament, per una banda, per l'època vital considerada, un rerefons de maduresa i experiència viscuda i, per l'altra, per l'època en què ha estat escrit, dins la seixantena, la serenor d'esperit i un judici assenyat que s'apropi més a la lucidesa i a una visió sense condicionaments, més independent dels interessos en joc continu de contraposició de la plena joventut.

En tot cas, no pretenc en aquest llibre, ni molt menys, establir cap veritat ni crec que aquesta hagi de ser la meva finalitat. Sí, però, que voldria, en el remembrament d'aquests anys de maduresa dins la Universitat Autònoma de Barcelona, poder donar una visió crítica i constructiva, ensems positiva i independent. A la nostra democràcia hi pesa massa el ressentiment i l'aprofitament tàctic i partidista dels períodes històrics anteriors, entenent com a tals els més propers, com foren el final de la república, la guerra civil i la llarga dictadura del general Franco.

D'aquesta manera, sovint, les actuacions i les opinions tenen encara el pes excessiu del franquisme o de l'antifranquisme; és a dir, un valor d'antigalles i de referents, que per interessats políticament, són pocs fiables i gens constructius. Per si sol, aquest fet no seria intrínsecament perjudicial, si no anés acompanyat d'un sentiment de culpabilitat resolt, o irresolt comunament, dins del maniqueisme més làbil i expeditiu. Desgraciadament, o tots bons o tots dolents, sembla la consigna bastant general a l'hora de valorar els esdeveniments!

El fet és que, massa sovint, encara es ventilen les qüestions més generals del nostre país amb la vareta màgica de dretes o esquerres i de demòcrates o feixistes. El problema, per massa primari i d'aplicació general, és greu, ja que feria falta la bona llum de Diògenes, a qui denominaren el cínic, per poder dilucidar amb justícia què són i qui són les dretes i les esquerres, els demòcrates i els mals i còmodament batejats com a feixistes, els bons i els dolents de la pel·lícula de la vida o la bondat o maldat de les accions.

Així creiem que més ètic i profitós seria estudiar bé els fets i les actuacions i dilucidar en cada cas i circumstància la complexitat de la solució i la netedat o foscor de les actuacions. Hem de ser honrats amb els altres i amb nosaltres mateixos també.

En un altre context més específic dels meus interessos generals, en aquesta etapa de les meves memòries em centro en la Barcelona dels anys 1982-2009, que corresponen al meu retorn a la ciutat i al període actiu en la direcció de la càtedra de Fisiologia Vegetal de la Universitat Autònoma de Barcelona fins a la meva jubilació oficial.

Per poder donar el pes adequat a cada qüestió plantejada i al mateix temps no perdre contacta amb la realitat, exterior i interior, he cregut oportú distribuir aquest llibre en tres grans apartats que són a la vegada complementaris i entrelligats.

Així, en aquest sentit, s'inicia el llibre amb la descripció de la Universitat i, més en particular, se centra en l'Autònoma, focus central de la meva acció en aquests pràcticament darrers trenta anys de la meva vida activa oficial. El segon conjunt d'escrits s'ocupa dels diversos i intensos viatges realitzats durant aquests anys tractant sempre de situar-me en un context general internacional. En la última part, dono una visió global d'alguns aspectes que crec han estat o són determinants de l'època descrita, tant des del punt de vista d'una consideració personal com general.

També voldria aclarir i deixar ben patent en aquest pròleg que el llibre fuig obertament de ser dogmàtic i,

ans el contrari, voldria recollir les inquietuds i els problemes d'uns temps i unes situacions que s'encetaren amb grans expectatives i esperances d'un canvi general de modernització i adequació del país, durant la denominada transició política de la segona meitat dels setanta, i que, per contra, ha acabat, pel moment, amb un estat de fatiga i d'incertitud de no gaire bona acomodació i de decadent acceptació general. Inevitablement la meua pertinença a la Universitat Autònoma de Barcelona m'ha donat un contacte directe i al dia a dia amb la Universitat d'aquests anys i moments. I així he tractat, a més a més, de veure-ho i analitzar-ho dins un context internacional d'aquesta, en teoria idealment, capdavantera institució.

És, per tant, aquest llibre la crònica esperançada d'una certa desesperança personal, més o menys general, i la constatació de que les coses s'haurien pogut fer millor en la tònica general política i social de tot el país. En aquest sentit, per donar més profunditat al coneixement de la situació passada i l'actual, calen noves, variades i diversificades visions, des de tots els punts de vista, i espero que així ocorri per ajudar, entre tots, a tenir una imatge més real del nostre país i de les seves institucions i poder arribar a un millor futur general. Encara hi som a temps. Però em temo que, a la pràctica, ja serà una tasca i qüestió més per a les properes generacions. Massa entrebancs hem tingut nosaltres i prou hem fet a contracorrent del dirigisme polític i de la pressió contínua mediàtica actual!

Si aquestes reflexions i visions personals serveixen, d'alguna manera, d'ajut general per a algú em dono per

satisfet i ben reconfortat. El futur mai està escrit. Se'l fa un, sigui un individu, una societat o un país! I aquest és el nostre cas, el nostre patiment i la nostra última esperança .

L'Escala, 2009-2021

JOAN BARCELÓ I COLL

**Vida a la Universitat Autònoma de
Barcelona**

Entre dos segles

Des de fa una colla d'anys estic escrivint les meves memòries, de forma que en els presents moments ja tenen un cert gruix, potser excessivament considerable ateses les eventualitats del temps viscut, les limitacions personals i el pas inexorable de les diverses situacions. Aquest conjunt abraça així dos llibres publicats sobre la meva adolescència a l'Escala (*L'Escala. Vivències i records* i *L'Escala, vol.2. Paisatges i records* i tres més. Es tracta de *Dues Mallorcaes. Un llibre de records*, que recull la infància a Mallorca i la meva participació posterior a la naixent universitat de Palma de Mallorca; *Quadres de vida a la Barcelona de 1957a 1976*, que compren la meva etapa de formació i primers anys professionals a la Universitat de Barcelona; i *Madrid, anys de transició*, que inclou la primera maduresa a Madrid i a la Universitat Complutense i el panorama viscut en l'època de la transició política vers la democràcia.

Queda així ara per considerar aquí l'últim tram actiu, el que podríem considerar l'època de plena maduresa.

A *Dues Mallorcaes. Un llibre de records* ja indicàvem les circumstàncies que ens portaren a deixar de nou Mallorca i la Universitat de les Illes Balears, l'any 1982, per establir-nos, de nou, a Barcelona i a la càtedra de la Universitat Autònoma de Barcelona. Remeto així al lector interessat a aquell llibre, si vol conèixer el cúmul central de causes i circumstàncies que em feren arribar a aquella difícil i feixuga decisió final.

En aquest cúmul de fets foren circumstàncies determinants la plenitud familiar i dels fills encara en conror, la situació transitòria i canviant en què es trobava i movia el país i la seva política, sempre tan erràtica, dubitativa i fluctuant, la falta d'empenta veritable en el sistema universitari i la intuïció sobre la inadequació de la seva transformació en curs per manca d'un veritable alè superior.

En qualsevol cas, dins un caire més general, en el fons del poble també es bellugava un nou canvi. Era el període històric que es movia entre el final de la UCD (Unión de Centro Democrático) d'Adolfo Suárez, el trànsit de la AP (Alianza Popular) al PP (Partido Popular) propiciat per Manuel Fraga Iribarne, les alternances del poder entre el PSOE de Felipe González i el PP de José Mª Aznar, fins a la sobtada i inesperada arribada al poder absolut de José Luis Rodríguez Zapatero. Com veieu tot un veritable còctel dinàmic i efervescent de difícil aprehensió!

A Catalunya es correspongué amb el llarg període de CiU (Convergència i Unió) de Jordi Pujol i, després, el primer experiment fallit del tripartit format per les atzagaiades de Josep-Lluís Carod-Rovira (ERC), que fou presidit pel sempre rampellut i il·luminat Pasqual Maragall (PSC) i copilotat pel didactisme tàctic i quelcom ensarronador de Joan Saura de ICV (Iniciativa per Catalunya Verds), amb el vistent eslògan d'un suposat govern catalanista d'esquerres. Quant no haurem patit en aquest país en nom de la simplíssima disjuntiva entre dreta i esquerra! Ara bé, honestament em pregunto ¿algú sap la diferència actual entre dreta i

esquerra? I, en el millor supòsit, què és ser de dretes o d'esquerres? Aclarir els conceptes, les situacions i les motivacions seria un bon exercici general d'ètica política i de responsabilitat personal que ens ajudaria una mica més a tots a poder clarificar les posicions i les voluntats.

A més, per acabar de complicar-ho tot, ara, quan estic acabant aquest llibre, hem viscut la gran pantomima del nou Estatut de Catalunya que propicià finalment el propi Rodríguez Zapatero, la successió per part de José Montilla de Pasqual Maragall i el nou tripartit comandat amb mà fèrria i matussera pel ja president José Montilla i l'aparell de poder del nou PSC que ha format el totpoderós trident Montilla-Zaragoza-Iceta. Amb totes aquestes circumstàncies i característiques, tan erràtiques i volàtils, ¿on és la veu del PSC i qui representa a qui? Quanta disbauxa i cainisme operatiu no ha mostrat l'erràtic camí seguit pel PSC en aquests darrers trenta anys de la política catalana! Tot plegat, requeriria d'una densa i completa anàlisi sociològica i política. Especialistes té el ram! Com veieu han estat, doncs, anys de forts canvis, amb tràngol i maror de fons, sempre més impulsat des de l'acció política que des dels propis i veritables problemes i interessos del poble de Catalunya. En aquest sentit poca cura hem mostrat també en conjunt com a poble.

A més, en aquest període que considerem en aquest llibre s'ha de sumar la forta transformació general que ha provocat la nova immigració des del Magreb, l'Àfrica subsahariana, els països de l'est, l'Amèrica llatina i la creixent extensió de les xarxes asiàtiques del

comerç pakistanès i xinès dins el nostre país. Amb aquest fet massiu , d'una banda s'han tapat, només de moment, els forats de les dificultats del futur més immediat del sistema estatal de la Seguretat Social i s'han omplert les bosses transitòries de la mà d'obra més elemental i aleatòria (boom de la construcció, recollida de productes del camp, pesca, serveis). A més, de passada, s'ha aturat un xic l'envelliment general de la societat i incrementat la població general activa. Però, d'altra banda, amb bastant imprevisió, ja tenim instal·lada i admesa finalment oficialment la crisi econòmica del sistema, amb la inflació i la recensió econòmica a la vista explícitament establerta. I tot això en una societat i integració a mig fer, un xic sense nord en el seu destí i de poca definició en la forma d'ésser i d'actuar!

Amb tots aquests antecedents i fets, que acumulen aquests anys, bo serà així donar una ullada al què hom ha viscut, com ho ha viscut i el marge de llibertat i d'acció que tot el sistema ha permès, sempre pensant en la perfectibilitat i bona marxa de les trajectòries individuals, familiars i socials. Al capdavall quina és la finalitat de la política, sinó el bé comú i la llibertat!

A més, hem de tenir en compte que la feina de regeneració del conjunt no serà gens fàcil, car en aquests darreres anys el sistema educatiu, si bé, d'una banda s'ha generalitzat profitosament, per contra, d'altra banda, ha sofert un fort sotrac i un dirigisme massa ancorat vers les ideologies i interessos de partit en detriment dels valors més tradicionals i els d'un veritable progressisme. I, no ho oblidem mai, l'educació

és el gran valor d'un poble. En aquest sentit, la nostra llarga experiència universitària ens dóna un calat d'observació addicional, ben grat i entranyable, que per força haurà inevitablement d'omplir de matisacions les pàgines d'aquestes memòries i desesperances a cavall de finals del segle XX i inicis del XXI.

Així, per totes aquestes raons de fons, que acaben d'indicar, intentarem donar en aquesta visió personal una orientació més referida al fons de la societat i dels problemes que a les individualitats, però sempre en el ben entès de les limitacions, facilitats o dificultats que ha donat cada circumstància o sistema en operació.

En definitiva, només desitgem i esperem que la sort i l'enteniment ens acompanyi en aquestes visions seleccionades i que aconseguim transcendir, sense gaires entrebancs, les petiteses, tant les de caire personal com social o polític, que formen l'entrellat habitual de la societat actual, denominada en el lèxic polític habitual, pomposament i tòpicament, de la sostenibilitat, la globalització, la informació, la digitalització, la ciència, el desenvolupament i la innovació. Déu n'hi do quanta pedanteria i engany de fons no haurem viscut i patit tots plegats! Intentem així posar, doncs, més veritat i autenticitat a les coses, al pensament i al bé general! Es una feina que ens concerneix a tots! I cal no escapolir-se'n. Som-hi, doncs, i, malgrat les fortes dificultats, endavant les atxes amb encoratjament, decisió ferma i bon sentit crític.